

saget af at forventningerne til EF på kort og mellemlangt sigt næsten ikke kan undgå at blive i det mindste delvis skuffet.

Hvis man omvendt snarere bevægede sig i retning af et mere splittet Europa med det formentlige tab i politisk og økonomisk dynamik, som det måtte antages at indebære for EF-området, ville perspektivet og ønskværdigheden for østeuropæerne af integration i en senere fase let kunne blegne. Endelig mener mange, heriblandt også flere østeuropæiske kommentatorer, at der vil gå en række år, før deres samfund overhovedet har skabt sociale, økonomiske og tekniske strukturer, som meningsfuldt vil tillade en begyndelse af integrationsprocessen for deres vedkommende.

Forudsætningen for denne holdning, der naturligvis ikke er den eneste, er, at den vesteuropæiske integration i EF parres med en udstrakt grad af åbenhed over for de central- og østeuropæiske lande. Det er formentlig til dels sådanne overvejelser over tidsplan og muligheder, som ligger bag premierminister Margaret Thatchers Aspen-tale i august 1990, hvor hun foreslog at udvide EF med de central- og østeuropæiske lande, som måtte ønske det, *når* demokratiet har slået rod, og *når* deres økonomier har nået et niveau, der muliggør medlemskab. I samme tale gav hun dog også udtryk for, at man ville gøre det vanskeligere for østeuropæerne at blive medlemmer, hvis man gav mere og mere magt til stærkt centraliserede institutioner.

De central- og østeuropæiske lande er imidlertid ikke kun interesseret i et økonomisk stærkt EF. EFs integration har en selvstændig betydning for dem. De overnationale strukturer vil således indebære en mindre risiko for, at de central- og østeuropæiske lande bliver ensidigt afhængige af et økonomisk stærkt Tyskland i forbindelse med genopbygningen af deres økonomier. EFs overnationale strukturer vil desuden kunne udgøre et værn mod tilbagefald i Central- og Østeuropa til fortidens nationalt betonedede konflikter. Dels forestiller man sig, at den vesteuropæiske integration måske kan spille en rolle som forbillede, dels er tanken, at en koordineret EF-politik i højere grad end en vestlig udenrigspolitik overvejende præget af nationalstatslige interesser vil kunne have en krisedæmpende virkning og hjælpe til at styre i den rigtige retning, hvis konflikter skal løses. Endelig har det mere end en gang været

antydnet, at det også vil være i central- og østeuropæernes interesse, at vesteuropæerne i en tid præget af betydelig uvished har en central ramme, hvor de kan formulere og koordinere deres sikkerhedspolitiske interesser og dermed blive en stabil og forudsigelig samarbejdspartner på dette område såvel som på det økonomiske.

5. Danmarks stilling

Det forhold, at den militære konfrontation i Europa er under opløsning, har medført, at Danmark ikke mere er en frontlinjestat; at det strategiske varsel er blevet betydeligt forlænget; at magtforholdene i Østersøområdet er forandrede; og at Danmark ikke længere kan hævdes at udgøre et sikkerhedspolitisk særtilfælde i et særligt nordisk »lavspændingsområde« med deri begrundede specielle vilkår for medlemskabet af den atlantiske alliance. Også Centraleuropa ser nu ud til at blive et lavspændingsområde, og det bliver vanskeligere at argumentere for danske særvilkår i kraft af en særlig nordisk lavspænding.

Sammenholdt med at alliancens strategi efter alt at dømmes vil blive ændret i de kommende år, kan alt dette komme til at medføre forandringer i det eksisterende samarbejde inden for Enhedskommandoens område og med de lande, som har afsat forstærkningsstyrker til dansk område. En nedtoning af det transatlantiske samarbejde i alliancen vil dertil kunne indvirke på de sikkerhedspolitiske bånd mellem Danmark, Færøerne og Grønland.

Udviklingen indebærer krav om dansk stillingtagen til nye problemer og om at yde et konstruktivt bidrag til sikkerheden i et Europa, der ikke længere er paralyseret af Øst-Vest-modsætningen.

I de perioder, hvor Europa har været splittet mellem flere rivaliserende magtcentre, og hvor Tyskland har været ekspansivt, har forholdet til Tyskland i kraft af Danmarks geografiske placering været hovedproblemet for dansk udenrigspolitik. Hvis Europa på ny blev afgørende splittet, hvilket i den nuværende oprudsfase ikke helt kan udelukkes, ville dette problem igen kunne dukke op. Men som udsigterne for Europa tegner sig for øjeblikket, vil de krav, vi kan stille over for i den nye fase af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik, næppe i første række være afledt af en enkelt magts styrke, hverken Sovjetunionens eller Tysklands. Sna-